

Kommunikation

- En vigtig del af hverdagen

D. 19. august 2010 – 27. august 2010

UC Syd Danmark

Opslag: 19.200

Specialisering

Indholdsfortegnelse

Indledning.....	s. 3
Problemformulering.....	s. 3
Emneafgrænsning.....	s. 3
Hvad er kommunikation?	s. 5
Hvad er Rubinstein Taybi Syndrom?.....	s. 6
Hvilke alternative og supplerende kommunikationsformer findes der?	s. 7
<i>Step by step (talebøf):</i>	
<i>PECS (Picture Exchange Communication System</i>	
<i>Piktogrammer:</i>	
<i>Tegn til tale (TTT):</i>	
Rubinstein Taybi Syndrom vs. Kommunikation.....	s. 9
<i>Sprog og sprogudvikling:</i>	
<i>Kommunikation er vigtig:</i>	
<i>Alex:</i>	
Konklusion.....	s. 12
Litteraturliste.....	s. 13

Indledning

Allerede når børn kommer til verden, indgår de i et samspil med sine forældre. Børnene siger nogle lyde, laver mimik og bevægelser, og det reagerer forældrene på, allerede der opstår der kommunikation mellem barn og forældre¹. Det er vigtigt for ens udvikling og trivsel, at man kommunikerer med andre mennesker, men for nogen kan det være svære end for andre, hvis de fx ikke har et verbalt sprog. Der findes mange forskellige supplerende og alternative kommunikationsformer, som kan benyttes, og hjælpe barnet med at understøtte det de gerne vil give udtryk for, som følelser, behov og meninger. Der kan være mange grunde til at man ikke behersker et verbalt sprog, det kan fx være understimulering, problemer med stemmebåndet, man hører ikke optimalt, eller at man har en nedsat funktionsevne, der gør at der ikke altid udvikles et talesprog. Jeg har i forbindelse med min praktik 3, været i en specialbørnehave, hvor jeg traf en dreng, ved navn Alex, der har Rubinstein Taybi Syndrom, og som ikke har udviklet et sprog, trods sine snart 5 år. Jeg har siden jeg mødt ham, syntes at det var spændende at lære mere om dette syndrom, da det ikke er noget man har hørt meget om, og idet at han intet sprog har, har jeg fundet det ekstra spændende og meget lærerigt, da jeg kan se at der kan komme vanskeligheder senere i hans udvikling, hvis han ikke får hjælp til at give udtryk for sine behov og følelser. Jeg vil prøve at belyse overnævnte i min opgange, med hjælp fra min problemformulering, som ser således ud:

Problemformulering

Hvordan kan man kommunikere med et barn, der har Rubenstein Taybi Syndrom, som ikke behersker et verbalt sprog?

Emneafgrænsning

Jeg vil i min rapport, komme omkring hvad kommunikation er, og hvorfor det er vigtigt. Ligeledes vil jeg også komme omkring hvad Rubenstein Taybi Syndrom er, og hvad det er der gør det vanskeligt at kommunikere med en, som ikke behersker et verbalt sprog. Jeg har valgt at tage fokus på Rubenstein Taybi Syndrom, da det ellers kan blive et meget bredt emne, da der er mange

¹ "Når dit barn ikke taler – hvordan snakker i så sammen?" s. 4

aspekter i de forskellige funktionsnedsættelser, som man skal tænke over, når man skal finde den rette kommunikationsform. Jeg har valgt det ovennævnte syndrom, da jeg i min praktik, havde en dreng med dette syndrom, som ikke havde et verbalt sprog, men det vil jeg komme nærmere ind på i min rapport.

Hvad er kommunikation?

Ordet kommunikation stammer fra latin: *communicare*, der betyder ”at gøre fælles”². Når man kommunikerer, kræver det at man er minimum 2 mennesker, da der er en der skal være en giver og en modtager³. Ifølge Per Lorenzen, norsk psykologspecialist, er kommunikation noget som foregår i en gensidig relation med mindst to deltagende og handlende partnere, der forsøger at skabe en fælles mening. Lorenzen påpeger også at må se kommunikation som ”*en over tid udstrakt udveksling mellem to personer om, hvad begge parter mener og syntes om det, der sker i den konkrete situation*”.⁴ Jeg mener det er en god måde at anskue kommunikationens betydning, da det godt kan være svært at forklare. Jeg mener også, at man via kommunikation giver sin mening tilkende, og det er med til at udvikle os, da vores synspunkter ikke altid er den samme, og man kan derfor få en anden tolkning af det emne man drøfter, eller det man oplever.

Uanset hvor man er, eller hvor gammel man er, så kommunikerer man hver dag, og det er vigtigt at man føler sig forstået, da det er en afgørende faktor i vores udvikling og trivsel som mennesker, det er nemlig bl.a. via kommunikation at vi som mennesker skaber vores identitet, og bliver en del af det sociale fællesskab. I dagligdagen tænker man ikke over at man kommunikerer, det er bare noget som vi gør, men for nogle mennesker kan det være problematisk at udtrykke sig, så andre mennesker forstår hvad de mener⁵. Kommunikation er ikke kun det at man taler med hinanden, faktisk kan man dele det op i tre niveauer:

- *Verbal kommunikation = det er det der siges*
- *Ekstra-verbal kommunikation = det er måden det siges på; fx tonefaldet og tonehøjden*
- *Non-verbal kommunikation = kropssproglige og tingssproglige signaler, det tingssproglige er fx påklædning, udsmykning og udstyr. Det kropssproglige er fx afstanden mellem samtaleparterne. Herunder går også syns, føle- og lugtesansen under, samt blikkontakt, mimik, fagter og håndbevægelser⁶.*

² <http://www.leksikon.org/art.php?n=3268>

³ Brørup, M. m.fl., (2006) s. 285

⁴ Sørensen, M. (2007) s. 114

⁵ ”Når dit barn ikke taler – hvordan snakker i så sammen?” s. 4

⁶ Brørup, M. m.fl., (2006) s. 285

Det siges, at 30% af vores kommunikation sker gennem stemmeføringen, ca. 60% gennem kropssproget, mens kun ca. 10% er igennem indholdet af de ord vi bruger⁷. Sammenfattende kan det derfor siges at kommunikation i høj grad handler om at udtrykke sig, ikke kun verbalt, men også med ens kropssprog, da det som overnævnt betyder meget, for at kommunikere.

Ifølge den tyske filosof og sociolog, Jürgen Habermas, er det moderne samfund bundet op på kommunikation, dvs. sproget og samtalen, i forhold til før, hvor der var mere kraft og aura som bandt samfundet sammen⁸.

Når vi kommunikerer med et andet menneske, har vi forskellige forudsætninger, som er med til at påvirke kommunikationsprocessen. Der kan være særlige forhold, som gør at det ikke altid er lige let for alle at kommunikere, det kan f.eks. være en funktionsnedsættelse som gør, at personen ikke kan opfatte og forstå talesprog, eller intet tale sprog har. Når man skal kommunikere med andre mennesker er det vigtigt, at man bestræber de forskellige kompetencer, da der ellers kan blive behov for at anvende alternativ og supplerende kommunikation⁹. Habermas mener også at når man kommunikerer, så forsøger man ubevidst, at nå frem til en indbyrdes forståelse for det man snakker om¹⁰.

Hvad er Rubinstein Taybi Syndrom?

Rubinstein Taybi Syndrom (RTS), er en kromosom fejl, på kromosom 16, det menes det skyldes en nyopstået mutation, dvs. fejl i arveanlægget, og opstår for første gang i slægten hos det nyfødte barn med diagnosen. Syndromet blev første gang beskrevet i 1963 af de amerikanske læger J.H. Rubinstein og H. Taybi. Syndromet bliver også kaldt ”broad thumb – hallux syndrome”, som betyder ”brede tommelfingre-storetæer syndromet”, som er et meget karakteristisk kendetegn, for børn med RTS. Andre karakteristiske kendetegn er hængende øjenlåg, fremstående pande, lille hovedomfang, kraftig hårvækst, problemer med øjnene, hyppigst som nærsynethed og skelen, og problemer med tænderne, da overkæben er lille og smal og underkæben underudviklet. Det regnes med, at der bliver født 1 barn med RTS ud af 90.000 fødsler, dvs. 1 barn hvert andet år i Danmark,

⁷ Høgsted, R. m.fl., (1999) s. 13 – 14

⁸ <http://www.kristendom.dk/artikel/266870:Troens-hovedpersoner--Jurgen-Habermas--foedt-1929?page=1>

⁹ Sørensen, M. (2007) s.112-113

¹⁰ Rasborg, K. s. 6-7

og at der lige nu er mellem 30-50 personer med syndromet¹¹. Da syndromet ikke er så kendt, er der ikke blevet forsket meget i det, og der findes derfor ikke megen litteratur omkring dette, som kunne være meget gavnligt for nybagte forældre, hvis barn har RTS.

Børn med RTS, ses oftest med en forsinket udvikling, både inden for det psykiske, sproglige og motoriske. Der vil både være grovmotoriske og finmotoriske vanskeligheder. Den motoriske udvikling normaliseres på længere sigt, men børnene både sidder og står langt senere end normalt, og går ofte først i en alder af 2-3 år¹².

Børn med syndromet er typisk meget kontaktsøgende og tillidsfulde, og de søger gerne tæt voksenkontakt, samtidig med at de er meget imødekommende over for personer de ikke kender. Der er dog også nogle børn, som ikke kan magte at der er for mange mennesker, og for høje lyde, da vil man opdage at de isolere dem selv, ved at trække sig ind i deres egen lille verden. Evnen til samvær og leg med andre er oftest dårlig, da børn med RTS ikke altid forstår konsekvenserne af deres handlinger, samt ikke behersker empati, men nyder dog at være med, hvis der er musik, sang og dans, da børn med RTS ofte har en god rytmesans og viser stor glæde ved det¹³.

Hvilke alternative og supplerende kommunikationsformer findes der?

Når man ikke behersker et verbalt sprog, er det en god idé, at benytte sig af de alternative og supplerende kommunikationsformer der findes, da det kan hjælpe en til at gøre sig forståelig over for andre. Uanset hvilket redskab man benytter, er det meget oplagt at man som pædagog kigger på barnets kropssprog, da det kan give et godt billede af om barnet er tilfreds eller utilfreds.

Der findes mange forskellige hjælpemidler, men jeg har valgt at tage udgangspunkt i fire forskellige, da det er dem jeg har arbejdet mest med i min praktik 3¹⁴.

Step by step (talebøf):

En talebøf, er en lille maskine, hvor man kan indtale forskellige beskeder på, som afspilles ved at man trykker på den store og eneste knap. Man kan få mange forskellige slags talebøffer, nogen der

¹¹ http://www.csh.dk/index.php?id=401&beskrivelsesnummer=95&p_mode=beskrivelse&cHash=b462bc7648

¹² Hansen, J.B. (2003) s. 8-9

¹³ Hansen, J.B. (2003) s. 7-9

¹⁴ En specialbørnehave i Aabenraa

kun kan indtales én besked på af gangen, andre hvor der er plads til 10 forskellige. Denne maskine har jeg set blive brugt ved en lille dreng, der var multihandicappet, og som ikke kunne bruge sine arme optimalt pga. spasticitet. Bøffen var et godt hjælpemiddel for ham, da hans forældre kunne indtale beskeder på den, fx hvad de havde lavet derhjemme, og da drengen hørte beskederne med forældrenes stemmer, sammen med en pædagog, smilte han meget, da han kunne genkende stemmerne. På den måde, kunne pædagogen snakke med ham, om de ting der var blevet sagt, og han kunne så smile hvis hun/han ramte rigtigt.

PECS (Picture Exchange Communication System):

PECS er kort fortalt et system, hvor man udveksler små kort for at få udtrykt/opfyldt et behov eller et ønske. Det vil sige, hvis barnet vil have en kage, tager barnet et kort med et billede af en kage og giver det til den voksne. Mange er kun i stand til at kunne bruge ét kort ad gangen, men jo mere erfaring de får med kortene, og jo mere trygge de bliver med det, jo flere kort kan man tilføje. PECS er barnets måde at kommunikere på til den voksne, og det er helt på barnets initiativ, da der ikke forventes at barnet bruger ord. PECS er ikke lavet for at få barnet til at snakke, men som en hjælp for barnet, så det kan komme i kontakt med omverden. Via PECS symboler, kan barnet også vise sine følelser (det emotionelle), da PECS symboler er en bred vifte af ting og følelser, lige fra at man skal spise til at man er ked af det. Pædagogen/en anden voksen, kan også bruge PECS til barnet hvis det har brug for at få et visuelt billede af det der bliver sagt¹⁵.

Piktogrammer:

Piktogrammer er noget man ser hver dag, bare uden at registrere det, det ses bl.a. ved nødudgange, på toilettdøre, i lufthavne mm. Alle disse billeder repræsenterer, et objekt eller et begreb, ved en illustration. De små billeder viser en ting meget hurtigt, da der ofte kun er ét motiv på, og det er ofte billeder som, fx mand, dame, cykel, stop, trappe mm¹⁶.

¹⁵ <http://www.centerforautisme.dk/cfa.aspx?id=308&aid=2>

¹⁶ <http://da.wikipedia.org/wiki/Piktogram>

Tegn til tale (TTT):

Når man arbejder med mennesker uden et brugbart talesprog, kan man ledsage sin tale med tegn, for at understøtte det der bliver sagt. Tegn til tale er ikke kun et kommunikationsredskab, man kan også være med til at fremme talesproget¹⁷. På mit praktiksted, brugte vi meget tegn til tale, for at understøtte det vi sagde, bl.a. når vi skulle spise, ud at gå, når vi var færdige med noget osv. Vi brugte det også når vi skulle synge, og mange af børnene deltog ved at bruge tegnene, da de ikke kunne synge med.

Rubinstein Taybi Syndrom vs. Kommunikation

Sprog og sprogudvikling:

Som jeg før har skrevet, er børn med RTS senere udviklet end normalt, og det gælder også deres sproglige udvikling, da de som regel først begynder at tale omkring 4-6 års alderen. Når sproget er indlært, bliver børn og voksende ofte meget talende, og kan have vanskeligt ved at udtrykke, hvad de vil fortælle, da de bliver for ivrige, og de mister tråden. Deres begrebsforståelse svarer ofte ikke til sprogbrugen, og det kan snyde en til at tro, at de forstår mere og fungerer bedre, end de gør¹⁸. Det er dog ikke alle med RTS der får et sprog, og det siges, at hvis de ikke behersker et sprog i alderen 6 år, så er chancen for at det indhentes meget lille¹⁹. Yngre børn med RTS, som ikke har vanskeligheder med at kommunikere, forstå og blive forstået, opfattes nogenlunde som andre, hvad angår humør og adfærd, men de børn der har vanskeligheder med kommunikation, forståelse og det at blive forstået, kan fx vredesudbrud forekomme, med udslag i raseriudbrud og selvskadende adfærd²⁰.

Kommunikation er vigtig:

Når man skal kommunikere med et barn med RTS, er det som med alle andre børn, vigtigt at man giver sig god tid, og taler tydeligt og forståelig, altså at man møder barnet på dets niveau. Et barn med RTS har brug for at man har øjenkontakt, og giver en besked af gange, da det er meget normalt at deres korttidshukommelse er ringe, men til gengæld har de en god langtidshukommelse. Hvis et

¹⁷ <http://www.tegntiltale.dk/>

¹⁸ Hansen, J.B, (2003), s. 6-7

¹⁹ http://www.csh.dk/index.php?id=401&beskrivelsesnummer=95&p_mode=beskrivelse&cHash=b462bc7648

²⁰ Hansen, J.B, (2003), s. 7-8

barn med RTS intet verbalt sprog har, er det vigtigt at man finder et hjælpemiddel, som kan benyttes, da barnet skal have en mulighed for at gøre sig forståelig over for omverden. Når man finder en metode, som skal afprøves, er det vigtigt at man giver det god tid, da man ikke kan forvente at barnet kan det efter en uge, man kan også komme ud for at barnet slet ikke er interesseret i de metoder, men da mener jeg at man bliver nød til at prøve nogle andre metoder, og holde ved i noget tid, da det ellers kan give problemer, når barnet bliver ældre, og større.

Alex:

I min praktik, fik jeg kendskab til en dreng ved navn Alex²¹, som har Rubenstein Taybi Syndrom. Alex er 4 år, snart 5, og har ikke et brugbart talesprog. Jeg har snakket meget med mit praktiksted omkring det, da jeg mener det er et problem, hvilket de også selv syntes. Nu hvor Alex ikke er ældre og større, er han ikke så svær at få til komme det rigtige sted hen, da man let kan holde ham i hånden og gå, eller tage ham på armen, men det er jo ikke den optimale måde, og når han først bliver større, er dette ikke længere muligt. For at gøre sig tydelig viser han hvad han vil, ved at tage en i hånden og føre en derhen, og række ens hånd, mod det han gerne vil have. Når der var noget han ikke vil, viser han det meget tydeligt ved at dreje hovedet, eller smide sig på gulvet. Alex forstod meget tydeligt rutinerne i børnehaven, for han vidste at når vi havde sunget godmorgen, så skulle vi spise, så da løb han hen og åbnede døren og ventede på rullebordet med madpakkerne på. Det samme fandt sted når vi havde sunget farvel, så viste han, at han skulle hjem, så da løb han ud i garderoben for at få jakke på.

De fortalte i praktikken, at de havde prøvet PECS symboler, men at han ikke havde vist interesse for det, men derimod var blevet sur og havde drejet hovedet væk. Jeg tror at grunden til at han drejer hovedet og reagere sådanne, er at han muligvis ikke forstår det, og bliver derfor frustreret, og kan måske ikke se grunden til at han får billedet vist. Jeg har spurgt Alex forældre, om de understøtter deres tale med nogen kommunikationsform, og jeg fik fortalt at de brugte tegn til tale, og at de engang havde prøvet at bruge PECS, og da fortalte moren en sjov historie omkring dette:

Moren havde printet et PECS symbol ud, med et billede af noget chokolade, da Alex er meget glad. Meningen var så, at når han kom med billedet, så skulle han have et stykke chokolade, dette var for at lære ham betydningen af kortet, og at han fik en fornemmelse af at det ville virke når man gav billedet til en voksen, så fik man det man ville via kortet. De havde øvet nogle gange,

²¹ Har fået tilladelse til at bruge navn mm. Af forældrene

og Alex hyggede sig med at få chokolade, og til sidst havde han også lært kortet at kende, med det resultat, at han hele tiden kom med kortet for at få mere.

Dette viser tydeligt, at Alex har forstået budskabet med kortet, og jeg mener derfor at man burde arbejde videre med det, dog med andre billeder, for at han kan lære at skelne mellem dem. Jeg var så heldig i min praktik, at jeg fik lov til at komme med ind og se hvordan talepædagogen arbejdede med Alex. Hun havde et specielt program på sin computer, som var beregnet til børn, og der var mange forskellige aktiviteter på den. Der var blandt andet et sted hvor der var børnesange, og hun havde udvalgt to: ”lille Peter edderkop” og ”Mester Jakob”, da det er nogen som også bliver sunget i børnehaven. Derefter havde hun printet to billeder ud, et til hver sang, som skulle symbolisere den enkelte sang, som hun kunne vise for Alex. Hun startede med at vise et billede, og sige fx, ”Mester Jakob”, hvorefter hun nynnede lidt af sangen, derefter gjorde hun det samme ved den anden sang, så Alex kunne blive bevidst om hvilket billede, der hørte til hvilken sang. Hun tændte så for den ene sang, imens hun holdte billedet i siden af computerskærmen, så han kunne se billedet der passede til. Når hun havde gjort det ved dem begge, fik Alex selv lov til at vælge, ved at tage et af billederne, og man kunne tydeligt se hans tilfredshed, når det var den matchende sang der blev spillet. Hvis hun kom til at sætte den forkerte sang på, tog han igen billedet af den sang han ville hører, og gav hende den, så hun kunne blive opmærksom på at det ikke var rigtigt. Dette viser endnu engang at han forstår meningen med billederne.

Konklusion

For at man kan udvikles, og trives i livet, er det vigtigt at man kan kommunikere med omverden, enten med et verbalt sprog, eller ved hjælp af de forskellige kommunikationsformer der findes. Uanset hvilken funktionsnedsættelse man har, findes der et hjælpemiddel, som kan hjælpe en til at give udtryk for ens behov, som er vigtigt, da man ellers kan opleve at personen bliver selvskadende og har raseriudbrud. At kommunikere er ikke kun det at man taler sammen, men det er også mimik, kropssprog og lyde. Det siges, at 30% af vores kommunikation sker gennem stemmeføringen, ca. 60% gennem kropssproget, mens kun ca. 10% er igennem indholdet af de ord vi bruger²². Det handler derfor i bund og grund om at man udtrykker sig, og at man kan gøre sig forståelig for omverden.

I 1963 beskrev to amerikanske læger, J.H. Rubinstein og H. Taybi syndromet ”Broad thumb-hallux syndrome”, også kaldet Rubinstein Taybi Syndrom. En af følgende ved at have Rubinstein Taybi Syndrom, er at man ikke altid udvikler et talesprog, og det vides endnu ikke med sikkerhed hvorfor det er sådan. Jeg havde i min praktik 3 en dreng, ved navn Alex, på næsten 5 år, som ikke beherskede et verbalt sprog, og der blev brugt tegn til tale og konkrete, som kommunikationsredskaber. Derudover viste han hvad han ville, ved at tage en i hånden og føre en derhen, og række ens hånd, mod det han gerne ville. Når der var noget han ikke ville, viste han det meget tydeligt ved at dreje hovedet, eller smide sig på gulvet. Alex forstod meget tydeligt rutinerne i børnehaven, for han vidste at når vi havde sunget godmorgen, så skulle vi spise, så da løb han hen og åbnede døren og ventede på rullebordet med madpakkerne på. Alex har i flere omgange vist at han har gode muligheder for at lære PECS symbolerne at kende, så jeg mener at det er noget man bør prøve, ved at starte med et kort ad gangen, og forøge dem senere hen. Jeg tror at det er en god idé, at man starter med at benytte dem når han skal lege, ved at vise billedet og en konkret sammen, så han får et visuelt billede af det, og kan koble konkreterne til et billede.

Jeg tror, at hvis man ikke kan kommunikere med omverden via talesprog, så må det være som at stå i et fremmed land, hvor man ikke kan sproget, men hvor man må stå og bruge sine fagter, mimik og sit kropssprog meget tydeligt, for at gøre sig forståelig.

²² Høgsted, R. m.fl., (1999) s. 13 – 14

Litteraturliste

Bøger:

Høgsted, Rikke og Petersen, Anne Sofie M., 1999: *Assertiv kommunikation i teori og praksis*. 3. udgave, 1. oplag. Danmarks Forvaltningshøjskoles Forlag

Brørup, Mogens m.fl., 2006: *Den nye psykologi håndbog*, 2. udgave, 7. oplag, Nordisk Forlag

Sørensen, Mogens, 2007: *Dansk, Kultur og Kommunikation*, 1. udgave, 2. oplag, Akademisk Forlag

Hansen, Jonas Bo, 2003: *Rubinstein-Taybi Syndrom*, 1. udgave, Center for små handicapgrupper

Internet:

<http://www.leksikon.org/art.php?n=3268>

http://www.csh.dk/index.php?id=401&beskrivelsesnummer=95&p_mode=beskrivelse&cHash=b462bc7648

<http://www.centerforautisme.dk/cfa.aspx?id=308&aid=2>

<http://da.wikipedia.org/wiki/Piktogram>

<http://www.tegntiltale.dk/>

<http://www.kristendom.dk/artikel/266870:Troens-hovedpersoner--Jurgen-Habermas--foedt-1929?page=1>

Andet:

Samtaler med Alex forældre, Helle og Peter Cornette

”Når dit barn ikke taler – hvordan snakker i så sammen?” – Pjece

”Mennesket i det moderne samfund” Klaus Rasborg – udleveret materiale fra seminariet